

Viite: HE 109/2024 vp Lausuntopyyntö Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 – teemana budjettiesitysten yhteisvaikutukset STM:n hallinnonala

Asiantuntijalausunto

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt lausuntoa Valtion talousarvioesityksen STM pääluokasta keskittyen erityisesti budjettiesitysten yhteisvaikutuksiin.

Vaikka kokonaiskuva muutoksista ja niiden kertautuminen samojen henkilöiden kohdalla ovat olennaisia kansalaisten hyvinvoinnin ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksellisen kestävyyskannalta, sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osalta kyseisten vaikutusten laskeminen ja arvioiminen on haastavaa. Sosiaaliturva koostuu useista eri järjestelmistä, jolloin kaikkia muutoksia on tarkasteltava yhtä aikaa, jotta pystytään arvioimaan vaikutukset hyvinvointiin ja rahoitukseen.

Sosiaaliturvaan käytetyn rahamäärän, ihmisten/kotitalouksien välisten tuloerojen ja työllistymiseen liittyvien kannustimien välillä on jännite, jossa keskinäiset painotukset on ratkaistava. Lisäksi kyseiseen yhtälöön vaikuttaa myös erityisesti henkilöverotus ja siinä tehdyt muutokset.

Budjettiesityksestä löytyy määritelmän mukaan kokoomatieto siitä, miten eri lakeihin tehty muutokset vaikuttavat kokonaismäärärahoihin. Tiettyyn pisteeseen havainnollisia ovat muun muassa taulukot, joihin on kerätty lakiesitykset, joilla muutetaan jotain tiettyä osaa sosiaaliturvasta. Kokonaisvaikutusta kuitenkin hämärtää myös se, että suuri osa sosiaaliturvasta tulee talousarvioesityksen ulkopuolelta sosiaaliturvarahastoista. Siksi tieto siitä, mikä osuus tehdystä sopeutuksesta tulee sosiaaliturvasta jne olisi olennaisia vaikutuksia arvioitaessa.

Kokonaisrahoituksen lisäksi mielenkiintoisia ovat myös tuloerojen ja työllistymiseen vaikuttavien kannustimien kehitys, koska näillä on välitöntä vaikutusta ihmisten arkeen. Budjettiesitysten taloudellisten vaikutusten laskennalla on jo pitkähkö perinne sosiaaliturvan ja henkilöverotuksen osalta. Nytkin sosiaali- ja terveysministeriö on laskenut sosiaaliturvamuutosten ja ansiotuloverotuksen yhteisvaikutukset¹ ja valtiovarainministeriön talousarvioesityksen verotuksen yhteisvaikutukset². STM:n muistiossa on lisäksi jonkin verran myös terveysmenoihin kohdistuvien muutosten jakautumisesta (muutokset asiakasmaksuissa, kela-korvauksissa ja lääkekorvauksissa).

Tuloverotuksen ja sosiaaliturvan muutosten käyttäytymisvaikutusten arviointi on haastavaa, mutta mahdollista tehdä tietyin oletuksin esimerkiksi työntarjontaan ja työllisyyteen. Myös näitä arvioita tehdään nykyisin kiitettävästi³.

Informaatiota yhteisvaikutuksista on siten nykyisin jo hyvin, ja se on korkeatasoista. Vaikutusten raportointi on kuitenkin hajaantunutta, mikä vaikeuttaa nopean kokonaiskäsityksen saamista. On kuitenkin epäselvää, missä mittakaavassa raportointi on yhdistettävissä.

Tuulia Hakola-Uusitalo
vt. ylijohtaja, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

¹ Sosiaali- ja terveysministeriön vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten laskelmat löytyvät täältä: [Yhteisvaikutukset+kotitalouksien+taloudelliseen+asemaan.pdf \(stm.fi\)](https://stm.fi/yhteisvaikutukset+kotitalouksien+taloudelliseen+asemaan.pdf)

² Valtiovarainministeriön vuoden 2025 TAE muutosten vaikutukset löytyvät täältä: <https://vm.fi/documents/10623/203164374/TAE+2025+veromuutosten+tulonjakovaikutukset.pdf/5d420c5d-bfee-4dc4-f983-e7a1a1d6e5d0/TAE+2025+veromuutosten+tulonjakovaikutukset.pdf?t=1727081834685>.

³ Kannustimiin liittyvä työllisyysvaikutusten raportointi löytyy täältä: [Työllisyystavoitteiden seuranta - Valtiovarainministeriö \(vm.fi\)](https://vm.fi/tyollisyystavoitteiden_seuranta).